

ALKOHOLIZAM KAO PASTORALNI PROBLEM

Prije svega, molim vas da me ne shvatite onako kao što su mi ovih dana neki znali u šali reći, da ću, naime, tražiti od svih vas da uopće ne pijete alkohol. Ja sam to dokazao i jutros, kad sam neke svoje goste ponudio čašicom rakiije i svi smo uslast popili. Tada sam također dobio volju da ovdje govorim otvorenije i iskrenije i, vidite, ne bojim se.

Kad smo počeli govoriti o tim krutim i teškim problemima, osjetilo se da reagiramo mnogo osjetljivije i zdravije, a ja bih sada želio da se još više vratimo na zemlju i svojim problemima pa da, pošto se vratimo svojim kućama, ponovno počnemo razmišljati: što ja kao svećenik, laik, sestra — mogu učiniti na tom području?

Dopustite mi da vam ukratko ispriповјedim sav svoj rad kao svećenika. To su oni najredovitiji poslovi, koji su i vama poznati. Imam župu od 3.300 vjernika. Po uvjetima rada mogao bih je nazvati »zgodnom« jer nema drugih nacija ni vjera — puk je, dakle, homogen, domaći, hrvatski. Ali osjetio sam da ima i nekih zapreka, poput bedema, preko kojih se, jednostavno, ne može. Takva zapreka onda ne da da prodre poneka dobra misao i želja Crkve, pa ni želja mene kao svećenika i mnogih drugih koji su u toj župi radili sa mnom.

Meni je, kao i svakome od vas, bilo veoma mnogo stalo do toga da pro-nadem koji to razlog sprečava da Božja riječ i Božji život zaista prožmu duše, čitavu župu, pa da toga budemo svjesni. U tom nastojanju bavio sam se, uz vjeronauk s djecom, veoma mnogo i omladinom. Mislio sam: ako ih ja i čitav onaj aparat sa mnom pravilno odgojimo, imat ću i pravo da očekujem neke plodove. A radio sam i u okolici, jer sam razmišljao ovako: ako se ne bude jednako radilo i u susjednim selima, po čitavom dekanatu, onda se može razbiti, srušiti i sav moj rad u mojoj župi. Zato sam se dao na posao i u okolnim selima. Držao sam svuda vjeronauk jer imam nekih, ako to tako smijem nazvati, afiniteta za rad s mladima. Međutim, malo koristi od svega toga. »Gdje si bio? Nigdje! Što si uradio? Ništa!«

Zatim sam pokušao sa skupinama odraslih. S obiteljima. Pozivali smo ljude, mužve i žene, da dođu pa da malo razglabamo, sasvim obiteljski i prijateljski: zašto ne možemo manifestirati svoj vjerski život življe, nego, eto, životarimo. Volimo parade, volimo goste, ceremonije, volimo čak i misije (može to i o. Pero posvjedočiti), koje su i fantastične u onom spektakularnom smislu riječi, ali iza toga opet — jaz i praznina.

Pošto sam tri godine studirao župu, odlučio sam da priredimo misije. Godinu dana spremao sam se na njih. Molitvom, pokorom, žrtvama, pa i organizacijski — onako kako sam mislio da najbolje mogu dočekati misionare. Oni su došli i »zapalili župu«, kako to mi kažemo. Narod se skupio u maksimalnom broju, tu se molilo, pjevalo, ispovijedalo, pa i plakalo i zaklinjalo da više nećemo grijehiti, već da ćemo nakon misija krenuti novim putem. Optimistički raspoložen nakon tih velikih uspjeha, očekivao sam da ćemo održati taj žar. Ali nakon nekoliko nedjelja — opet slab posjet crkvama, opet monoton život, bez inicijative da se krene naprijed.

Iz izvještaja oca Stanka čuli ste da smo za naš kraj organizirali laičke grupe. Imali smo i seminar u Osijeku pod vodstvom stručnjaka laika iz Zagreba. O. Bernardo u Belišću i ja u Podravskim Podgajcima organizirali smo dobre, rekao bih solidne grupe. Ja sam tada imao 28 intelektualaca iz svoje župe, čak smo imali i četiri liječnika (sada je jedan). O. Bernardo ima također svoga liječnika. Formirali smo, dakle, grupe i radili smo. Pošto smo dobro poorali teren, mislili smo, sad ćemo s laicima i s našim laičkim apostolatom podržavati vjerski duh. Grupa oca Bernarda dolazila je k meni, a moji su išli onamo. Uveli smo tzv. obnove za omladinu i kružoke za bračne parove do navršenih 40 godina. Bilo je divno gledati tu omladinu i te bračne parove na okupu kroz šest dana... Imali smo i širi program, ne samo bračni par i svećenik, nego i susrete specifičnih bračnih parova i stručnjaka s određenim temama. Dolazilo se, diskutiralo, mnogo je vremena zajednički provedeno. Ići će, mislili smo. No prošlo je i to. Opet: »Gdje si bio? Nigdje. Što si uradio? Ništa.« U mojoj župi ima i jedan penzioner-svećenik tako da sva sela imaju svake nedjelje misu. Čovjek živi u uvjerenju: kako je lijepo da je Isus među njima i da dolaze u crkvu, kako bismo ih sistematski vodili. Ali — slabo.

Moram reći da u naša četiri sela na četiri mise imamo oko 400 pričesti. Moglo bi se reći »pa to je nešto«. Stvarno je to nešto, ali formalno, tradicionalno, uhođano, jer ni oni koji idu na svetu pričest nisu uvijek u stanju uzdići se iznad i izvan stanovitog okruća svoga seoskoga obzira. Pa i među svećenicima čujem ponekad »što se praviš važan«. A među ljudima još je i gore: ako netko i hoće životariti u vjeri i u sakramentalnosti, brzo ga poklope i on mora šutjeti.

Razmišljao sam zašto ti ljudi ne mogu krenuti naprijed, zašto su tako skučeni i bojažljivi da nemaju snage da krenu pravim putem ni uz pomoć laika i svećenika. Nisam više znao što bih i kako bih — sve sam probao, no uspjeha nema. Ali ne mogu ni skrstiti ruke i pustiti neka sve ide kako hoće... I sada dolazimo do onoga što biste vi htjeli čuti od mene.

Sasvim slučajno saznao sam preklanjske godine da se u Valpovu drži skupština liječenih alkoholičara i da će na nju doći profesor dr Hudolin sa svojom ekipom. Tu je bio i jedan prijatelj oca Bernarda, suradnik kluba, i on nam je rekao: »Bilo bi dobro da i vi svećenici dođete i vidite o čemu se radi«. I zaista, došli smo i o. Bernardo i ja. Da vam je samo bilo vidjeti te liječene alkoholičare, i njihove žene, i njihovu djecu okupljene oko dra Hudolina, čuti što su govorili i saznati što su mislili! Što je značilo odreći se alkohola, bilo za muševu, bilo za žene, kakav je novi život svanuo u pojedinim obiteljima, to se krvavim suzama dokazivalo na licu mjesta. Dok to gledaš i slušaš, srsi ti prolaze kroz tijelo, kosa se diže, hoćeš-nećeš moraš i zaplakati.

U isto vrijeme dok se odvijala ta skupština, u mojim su Podgajcima pokapali, po sniježnoj vijavici (bio je mjesec siječanj) jednoga majstora zidara, koji je dan prije došao gladan u gostionicu, pojeo komad mekanog kruha te zatim popio tko zna koliko vina i — na kraju se srušio mrtav na pod. Bio je to notorni pijanac — godinama. Kad god bismo se sreli, govorio bi mi: »Velečasni, oprostite, lagao sam vam dosad, ali doći ću jedan puta. Znaite, teško mi je...« Zapravo, uvijek me je izbjegavao. I sada je tako završio. Pokopali su ga neki ljudi plaćeni od općine i zadruga i jedan dobrovoljac, i to u čošku groblja.

Ne mogu vam opisati moje osjećaje onoga trenutka. Zajedno s njime imao sam u župi 24 čovjeka, koji su tako završili, a jedanaest njih se u šest godina,

za moga »vakta« objesilo. Sad je već 28 onih koji su umrli od pijanstva i 13 obješenih i već me je strah što ću čuti kada dodem kući.

Tako to ide i ne da se zaustaviti. A profesor Hudolin je kazao u svom jednom izlaganju: kad bi, recimo, u našoj Baranji dvije krmače dobile slinavku ili šap, odmah bi se sastao u Zagrebu republički štab i u Baranju bi smjesta bile poslone čitave ekipe da izoliraju onaj kraj, da vode kontrolu kroz tko zna koliko vremena. Sve to zbog one dvije krmače, pa da nam ne bi uginule i druge krmače. A što nam 30% ljudi u najljepšim godinama, između tridesete i četrdesete, u najjačoj dobi umire od alkohola, zbog toga se ne uznemiruje nitko! Zbog toga se ne drma ničija savjest, ničiji budžet. O tome se uopće i ne govori.

Mi imamo sada 36 ljudi u klubu koji se liječe, a ubrojimo li ovamo i članove njihove obitelji, jer to je neminovno, ima ih 115. Dakle, u godinu dana 115 takvih ljudi, na koje mogu djelovati na ispitani i prokušani način. Tih 115 župljana žive u kršćanskim obiteljima, oporavljajući se od bolesti; doživljavaju svjesno svoje kršćanstvo — bar djeca i žene, pa čak i neki liječeni alkoholičari idu svake nedjelje na pričest.

Neopisiva je stvar kako oni proživljavaju svoju sreću i radost, rehabilitirajući se, pošto su se prestali opijati, u svojim obiteljima. Godišnje imamo po 50 umrlih, a dvije trećine od toga broja čine oni kojima je život dovršila rakija. Teško, veoma mi je teško u duši kad pomislim da je u mojoj župi takva situacija.

Godinama ja već slušam tužaljke: »Pa što da radimo, velečasni?!« To mi govore i žene i djeca. Imam jednoga župljanina u susjedstvu koji svaku noć rastjeruje djecu. Kad izađem na ulicu, u roku od jednoga sata čujem po tri-četiri tužaljke: pa znate, ne radi, troši novac, tuče nas... pa djeca... pa sramota. Ja ih tješim: Dragi Bog vidi vaše žrtve, to je sigurno težak križ, i Isus je bio razapet na križ, gledajte u tome sličnost svoga križa s Isusovim, trpite za ljubav Boga... Ali netko mi reče: »Oprostite, velečasni, ali kad tako gledam Boga kroz muku i suze, onda mi nakon 15, 20... 40 godina i taj Bog postaje mutan.«

Ej, Rajko, velim sebi, tvoje oči bistro gledaju Boga, a tvojim vjernicima je mutan... Dode mi žena i govori mi: »Velečasni, meni se ne isplati ni ići u crkvu. Ne vrijedi mi, kad se ne mogu ni ispovijedati, jer se moram stalno s njime tući, svadati, bježati s djecom pred njime, proklinjati onoga tko mi ga je dao i tko njemu daje piti, tko mu daje da piće donosi i kući, tko ga je naučio onako psovati. I dok sam u crkvi, moje su misli kod kuće i nemam mira jer znam: on je pijan i sada psuje što me nema kod kuće i što ne kuham, pogotovo nedjeljom. U nedjelju mora ručak biti točno u podne jer će inače sve zvijezde skinuti s neba. Čitav tjedan živi, oprostite, ko svinja: niti se pere, niti se preoblaci, živi u štali i na polju i ne dolazi na ručak. Ali u nedjelju, kad ja idem u crkvu, onda je najveće pitanje hoće li ručak biti točno u podne. I ako me nema, psuje čak i Misu, i Isusa, i sakramente i popa koji me odvlači onamo i — sve »po spisku«. Pa kad stignem kući i počne me napadati, razumijete, ne mogu ni ja baš šutjeti, pa se posvadimo, djeca se razbjegnu i nikome nije do jela...«

Gotovo nije bilo dana kada nisam čuo takvih pripovijesti ni osobe koja mi ne bi tako nešto rekla. I tada smo odlučili da preko Instituta osnujemo u Podravskim Podgajcima klub za liječenje tih bolesnika. Profesor Hudolin nam je također obećao da će osobno doći u Podgajce. Ali za to je bilo potrebno da imamo neku statistiku, da znamo kolik je zapravo postotak tih pijanih očeva, pa i pijanih majki. Zato sam proveo anketu. Direktor i pedagog anketirali su

i dake u školi. Konstatiralo se da 74,3% školske djece nemaju kod kuće uvjeta za rad ni za intelektualni, psihički i fizički razvoj jer im je bar netko svaki dan u kući pijan. Možda bismo mogli taj broj smanjiti i na 60%, ali niže od toga nikako. Dakle, ja imam 60% župljana koji su svake večeri pijani. Pije se svašta i pije se non stop. Pa ni onih 40% ostalih župljana, zbog ovih pijanih, nisu u stanju da žive normalno.

I sada ja pitam: kad je takvo stanje u župi, jesu li sva ona moja nastojanja ekipnoga i pojedinačnoga rada mogla donijeti uspjeha? Nije li to bilo udaranje glavom o beton?

Iz literature i iz suradnje (bio sam, naime, prošle godine i na seminaru kod profesora) saznao sam da se ekipa koja treba da vodi taj klub sastoji od liječnika, medicinske sestre, socijalnog radnika i terapeuta. A mi dosad nismo imali ni liječnika, a kamoli socijalnog radnika. I ta je dužnost pala na mene.

Sada ja gledam te moje župljane prema određenoj slici, grafikonu. Ujutro mora čovjek nešto popiti. To mu je prva briga. Recimo — jedan decilitar »eks« (to je kod nas »kubik«). Time je već doziran. Dakle, počeo je od nule, ali već oko 10 sati doziran je s 1‰ (promile), a podnošljiva doza jest najviše do 0,5 promila. (To se kaže da je čovjek »opro zube«.) Najvažnije je pritom da alkohol najteže pogađa mozak i u njemu stvara naoko fine osjećaje, a zapravo vara čovjeka, tako da on tobože smiruje svoju potrebu. Čovjek mora raditi, ali ne može držati stalno bocu na ustima i, recimo, čistiti štalu, pa odlaze bocu. Ali čim osjeti potrebu, prekida rad i opet uzima bocu u ruke. O podne mu se krivulja popne na 2 promila. To je ono prilično bezbrižno stanje. U tom stanju takav se čovjek najbolje osjeća. Zna da mora raditi, da ga još čekaju veliki napori i da ne bi smio više uzimati alkohol. Ali, nažalost, većina njih ipak piju i dalje — toliko da moraju otići spavati. Bez obzira na to koje je doba dana, oni su u stanju ostaviti i mobu na njivi i vratiti se kući, bez riječi, te poći na spavanje dok drugi rade. I sada neće piti do tri sata. Krivulja alkoholiziranosti pada, jer se alkohol brzo apsorbira i razrađuje, iako treba dugo da se sasvim »izvjetri«.

Tako oko četiri sata poslije podne krivulja alkoholiziranosti pada na 1,5 promila. Ali sada dan jenjava i — to je psihički razlog da čovjek može dalje piti. Neka stari otac i mati, ili djeca, ili ma tko timari stoku i obavi druge poslove — on mora poći u selo da bi namirio svoju »dozu«. Tko zna do kojeg će sata ostati vani. . . Često i bez večere dolazi pijan kući. Faza alkoholiziranog stanja time se produžuje na prilično doziranom nivou, štoviše, kreće prema veoma visokom usponu, ovisno o tome koliko taj čovjek ima novaca, koliko je društven, prema tome gdje će se »usidriti« da pije i o nekim drugim okolnostima. Dotjerat će, možda, i do tri, tri i pola promila, a sa četiri i pet već su mnogi, kako narod kaže, »otegli papke«.

I sada dolazi poanta mojih spoznaja na temelju iznesenih premisa i skice: 60% mojih župljana drogirano je preko čitavog dana, non stop. Po noći se nikako ne mogu potpuno otrijezniti. Budimo blagi pa recimo: za ono nekoliko sati sna dotjeraju na jedan promile. A onda počnu opet nalijevati. I cijeli se dan nalijeva, dolijeva. I ta krivulja alkoholiziranosti ne može se više nikad vratiti na nulu, nego ona iz dana u dan vibrira između tri i jedan. I tako to ide 10, 15, 20 godina, dok čovjek sasvim ne oslabi, dok se ne jave fatalne posljedice takva života i dok se ne približi onoj dozi od 4 promila. A bude i više, pa moraju intervenirati »hitne pomoći«. Imao sam već nekoliko slučajeva i deliriuma tremensa i kod muškaraca, i žena, i mladića.

Jedan mi je »dida« pred koja dva mjeseca rekao: »Čekajte, počekajte da ova tri vruga (pijanca) odu iz kuće... Tri vruga su ovdje.« Da, treba vrag da ode pa da Isus ude u kuću.

Iz takve slike pokušajte se sada zajedno sa mnom prenijeti u moju crkvu ili, ako hoćete, na moj vjeronauk.

Kod mene gotovo 100% djece dolazi na vjeronauk. Ali stručnjaci kažu da 60% djece ne može intelektualno napredovati zbog alkoholiziranosti sela. To je strašna činjenica. Šezdeset posto djece koji mene slušaju iz brakova je gdje se uživa alkohol u tolikoj količini da su ona opterećena. Prošle godine je u našoj školi najviši razred bio onaj peti: bio je to konglomerat iz svih viših razreda, odnosno od petoga razreda dalje, od daka koji nikad neće završiti osmi razred. Ti daci čekaju da navršće petnaest godina (kad više nisu dužni ići u školu), pa onda — u pola školske godine — dolaze direktoru i kažu: »Druže direktore, meni je danas petnaest godina i ja idem kući!« To je činjenica.

U takvoj situaciji ja više nisam bio u stanju da žene tješim Raspetim Isusom, koji je i svoju krv prolio za njih i koji će ih sigurno nagraditi za tolike njihove patnje. Naprotiv, gledajući ih na sastancima, pomišljao sam: žene, kako ste mogle izdržati? Imamo i iskustvo iz drugih klubova, gdje se strahovito tuže na slab rad na rehabilitaciji. Mnoge se žene, pogotovo u gradu, gdje većinom imaju svoj vlastiti kruh u rukama, rastaju. A kod nas na selu to je gotovo nemoguće, već i zbog ljudskih obzira: »Kako ćemo se rastati?« — »Jao, pa što će dragi Bog reći?« — »Pa što će ljudi reći?«

Pokušat ću da još jednom oslikam pojedinačnu obitelj u kojoj je alkoholičar u kući. Otac bi trebao da bude centar obitelji. Osim njega tu je i majka, njegova žena, pa onda djeca, a često i po koji starac ili starica: baka, tast, svekrva itd., tako da ima i obitelji sa po osam članova. I što sad alkohol učini? Otac, kad postane ovisan o njemu, odjednom gubi i karakter i odgovornost, ponižava se. Zanemaruje ženu, djecu i sve ostale članove obitelji. Nasposoban je da snosi odgovornost i za gospodarstvo. I što sada? Žena (majka) mora preuzeti njegovu ulogu. Hoće-neće, ona mora izgubiti kvalitete žene-majke i preuzeti na sebe za nju strahovitu ulogu očinstva, dakle dvostruku ulogu. Mora baratati konjima, plugom, vilama, sjekirom, drljačom. Mora sve držati u rukama i u redu. Iako je već opterećena i godinama, ona to radi zbog djece. A ona pomalo rastu i već u devetoj ili desetoj godini više nemaju djetinjstva. Već tada preuzimaju ekonomsku obvezu da se brinu za obitelj. Za mamu će sve. No dijete tada zanemaruje učenje, prekvalificira se jednostavno na rad za kuću. Dakle, otac je svojim pijanstvom upropastio sve — i ženu, i djecu. Svi su izgubili svoju sreću jer on pije.

Budući da su ta djeca prerano morala preuzeti na sebe brigu za kuću, gube mogućnost da se kasnije afirmiraju kao prave ličnosti. Ako i pristanu da idu u neku školu ili da uče zanat, to čine preko volje. Momci većinom sjede u birtiji s odraslima, pa i s onim propalicama, i uče od njih. Ovi im daju različite sugestije o tome što će biti kasnije u životu, no od toga obično ne bude ništa dobra.

Da slika ne bude neispravna spomenut ću i ovo: iz skupine od onih 40% nealkoholiziranih regrutiraju se oni naši zanatlije, studenti, liječnici, agronomi, profesori. Mnogi mladići idu u druga sela da se ožene, a naše djevojke ostaju kod kuće neudate zbog mnogih stvari pa pabirče po selu ne bi li našle što dobro i sačuvano...

Starci su svima na smetnji i vječno progonjeni. Mladi otac obitelji treba da pije, a obitelji ništa ne privređuje. Prema tome, »ti stari hoćeš li već jednom

otegnuti«, »ti stara, što zvrndaš? Moram te samo hraniti.« Stare obično smještaju u kakav »špajz« blizu štale, bez jela i ogrjeva, bez ikakve higijene, gdje skapavaju od pomanjkanja prave hrane i ljubavi. A zašto? Zato što su alkoholom poremećeni pravi odnosi.

Ako ja imam 60% takvih obitelji u svojoj župi, onda imam pravo i pitati: kakva je to vjera? I zato je moja teza ono što piše u Svetom Pismu: živite trijezno, pravedno i pobožno. Taj se red ne smije pobrkati. Da bi mogao biti pravedan i pobožan, moraš biti trijezan. A budući da nisi trijezan, užasno si nepravedan prema ženi, djeci i svima.

Nerijetko se događa da mi dođe mladić pred odlazak u vojsku i plače. »Velečasni, hoćete li me ispovjediti?« — »Naravno! Ali zašto plačeš?« — »Pa što ćete mi reći?« — »Drago mi je da si došao. Pomirit ćeš se s Isusom prije odlaska u vojsku.« — »Ali ja se nisam ispovjedio četiri godine... Puno puta morao sam dići ruku na svoga pijanoga oca i na svoju pijanu majku i to me peče...«

Ili, nakon našeg sastanka u klubu liječenih dolazi mi djevojka i kaže: »Sinoć u pola deset navečer vidjela sam svoju mamu, pijanu, s bocom u ruci kako odlazi s tuđim mužem...«

Prije dvije godine je pijani muž dotukao svoju pijanu ženu.

Prije mjesec i po dana došao je jedan mladić na dopust i te je noći njegov otac umro. Priča se da ga je sin ubio. Oboje su bili pijanci.

Čujte i ovo: otac ima sinčića od 4 godine. U komšiluku prodaju rakiju repovaču. On uzima sinčića za ruku pa kupuje dva decilitra rakije — jedan decilitar za sebe, a drugi za sina.

Naravno, ja nisam mogao ostati skrštenih ruku. Prije dvije godine imali smo obiteljsko savjetovanje u Slavanskom Brodu, na koje je bio pozvan i prof. Hudolin. Bio sam sretan što sam mogao slušati to predavanje. Dobili smo to predavanje i štampano, a ja sam ga u pet navrata čitao svojoj omladini u župi i u okolici. Svake subote držimo sastanak s liječenim alkoholičarima. Iznosim im razne primjere iz naše župe i okolice pa diskutiramo o tome.

Jednom sam došao na Misu u Sveti Đurađ. Bila je suha zima. Od zvonara sam doznao da između crkve i groblja, izvan sela, leži na zemlji neka žena. Dotepla se, tko zna odakle, dan prije oko tri sata poslije podne. U gostionici su je napijali do 6 sati i pravili komediju s njome. Zatim su je izbacili, a ona je pošla da od kuće do kuće traži jelo. I kamo god je došla, izbacili su je napolje. Vratila se u gostionicu, gdje su joj opet davali pića i dalje pravili komediju s njome. Na kraju ju je i gostioničar izbacio napolje. Stropoštala se na suhu zemlju i cijelu je noć prospavala ondje, dok je sjevernjak, od kojega se sve koči, pirio nada njom. Pozelenio sam od muke kad sam je vidio. A žene su išle u crkvu i nijedna se nije odlučila da učini nešto za nju. U crkvi sam spomenuo da se u tom selu opijaju 92 žene. Uvrijedile su se. Odakle baš 92 — a ne, recimo 100, 200...

Najveći je problem u tome što ti mladi, jaki, snažni ljudi, kad se ožene, postanu gospodari i više im nitko ne može ništa. Rade što hoće, a svi ostali u kući moraju trpjeti njihovu samovolju. Žena im je poput krave: mora raditi što on hoće. I onda počinje ona »parada« koju sam već opisao. Takav čovjek vjeruje u moć alkohola, kao što vi i ja vjerujemo u moć Euharistije: »Ako ne budete jeli tijela Sina Čovječjega, nećete imati života u sebi...« Tako i on, na svoj način, ako ne pije alkohola, nema snage, nema »životu«.